

Sogdenes folk

Siden 1800

af Kurt Hartvig Petersen

Vi kan starte med et af de mest kendte billeder fra Danmarkshistorien, billedet af bønderne, der i vinteren 1840 bærer kong Frederik den Sjette til graven i Roskilde Domkirke. Billedteksten i Politikens Danmarkshistorie fra 1960'erne siger, at "Bønderne glemte aldrig, at Frederik 6. i sin ungdom havde givet dem friheden"

"Bønderfolk"

Det hedder videre i teksten, at den døde konge i nattens stilhed blev ledsaget af "bønderfolk", der efterhånden sluttede sig til toget. Der siges intet om, at der tidligere på dagen havde været besvær med at få kisten ud gennem Vesterport på grund af københavnske fattigfolks optøjer, og hele skildringen efterlader et indtryk af taknemmelige bønderfolk, der er i dyb sorg over kongens død - den konge, der havde "givet dem friheden". Der tænkes hermed på de landboreformer, der resulterede i Stavnsbåndets ophævelse, gårdfæsternes køb af gårde til selveje og den udskiftning af jorden og udflytning af gårdene, der er nævnt i forskellige sammenhænge i beretningen her om de fem sognes historie.

Vi har her fat i en af myterne i Danmarkshistorien: Landboreformerne gjorde med et slag landbobefolkningen til lykkelige og taknemmelige mennesker. Det er næsten for godt til at være sandt, og nok kan lokalhistorien ikke fortælle, om de enkelte mennesker fandt lykken eller ej, men man kan i alt fald finde frem til nogle eksakte informationer om folks levevilkår og se på, hvordan disse levevilkår har ændret sig i de sidste to århundreder.

Folketællingerne siger helt klart, hvem der boede i sognene. Husstand for husstand opregnes mænd, koner, børn og eventuelle tjenestefolk. Vi får alderen på alle og det siges klart, hvordan husfaderen ernærer sig, ligesom vi får oplysninger om, hvem der får almisse .

2.8.1801					
Hans Pedersen	Hjemsbønder	37)	Ligeledet	Jordløs hustru	
Anne Kellersdatter	Jens Frøen	38)		med 2 børn	
Pedar Hansen		8.	Dygtig		
Nils Hansen		3.			
Ole Hansen	Jens Børn	1.			
Bodil O. Hansdatter		7.			
Anne Knudsdatter	Hjemsbønder	67.	Ligeledet	huden Almisst	
	Kone Broder		P. ind. Bønder	af Sognek	

Sådan kan beskrivelsen af en enkelt husstand se ud i folketællingen. Her tællingen fra 1801. Vi er i Solrød sogn og

husfader er Hans Pedersen, der betegnes som jordløs husmand. Foruden kone og børn består husstanden af en aftægtskone, der er husbondens kones moder. Hun er enke efter første ægteskab og "nyder Almisse aff Sognet".

Man kan med god ret - som Politikens Danmarkshistorie gør det ovenfor - bruge betegnelsen "bønderfolk" om den samlede landbefolkning i alt fald i første halvdel af 1800-tallet. For alle levede de på den ene og anden måde af landbruget og det arbejde, der var at få på gårdene. De husmænd, der havde jord, havde så lidt, at de var nødsaget til at arbejde for gårdmændene, og de jordløse havde ingen anden mulighed end at fægte sig igennem som landarbejdere - bortset fra nogle få, der fandt en niche som smede, vævere, skræddere og hjulmænd, men også disse folk var totalt afhængige af, hvad landbrugsarbejdet i sognet kunne smide af sig. Sådan hedder det, når historien skal fortælles i store træk. Det ser dog ud til, at billedet er lidt mere broget, når vi ser på vore sogne. Husmændene i Havdrup Ulvemose er ganske rigtigt for manges vedkommende afhængige af arbejde på godset Risbyholm, der i sin tid havde udstykket sin del af mosen for at holde på arbejdskraften. I Karlstrup betegnes de 15 husmænd i 1834 som jordbrugere, og det er lidt svært at afgøre, hvad det betyder, men det skal nævnes, at de alle 15 ved udstykningen fik jord til græsning i den yderste ende af Karlstrup Mose og at folketællingen udtrykkelig betegner to folk i byen som jordløse og tre i sognet som arbejdsmænd. I Jersie er der samme år derimod omkring 25 daglejere - og tre daglejersker - og kun to husmænd, der lever af deres jord. I Kirke Skensved lever fire husmænd af deres jordlod, og i 1805 fik 17 husmænd i Solrød hver 8 td. land ved Tværvejen ved Solrød Strand, og det kunne man efter tidens normer langt hen ad vejen leve af.

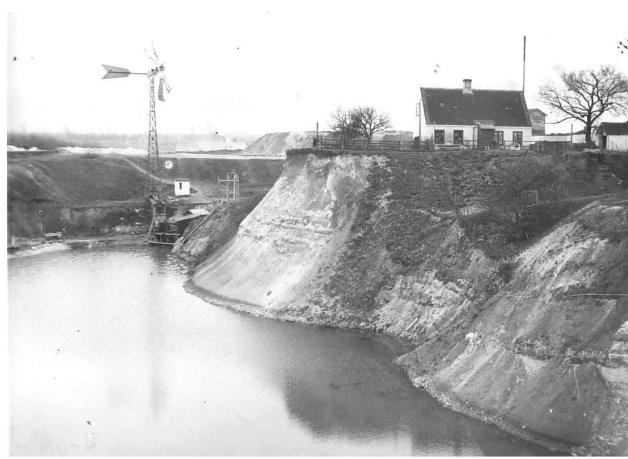
Nye folk

Skal man danne sig et billede af befolkningsudviklingen i løbet af 1800-tallet, kan man se på, hvilke slags mennesker, vi finder i sognene i 1830-erne og sammenligne med, hvad vi finder i begyndelsen af 1900-tallet. Som udgangspunkt kan man fx. se på, hvilke slags folk Solrød sogn rummede ved folketællingen i 1834. Vi finder som venteligt gårdmænd på de 21 gårde. Folkeholdet er overraskende lille, omkring 25 karle, 30 piger og 20 drenge. Vi finder husmænd i 20 huse med jord og 5 i jordløse huse, og i disse huse har vi én smed, to hjulmænd, en skrædder og 2 vævere. Desuden er der i byen en jordemoder og en skolelærer. Der er i alt, med aftægtsfolk, koner og børn, 280 mennesker i sognet.

Ser vi på folketællingen for samme Solrød sogn i 1911, hvor sognet uomtvisteligt stadig er et landsogn, finder vi en lang række stillingsbetegnelser, der ikke er set før. Naturligvis finder vi stadig gårdmænd, husmænd og tjenestetyende. Stadigvæk er der færre tjenestefolk end man kunne vente, et par stykker og højst 4 på en gård, herunder drenge og piger. Det er nu ikke mere præst eller skolelærer, der udarbejder folketællingerne, men betroede lokale folk, og de forholder sig noget frit til den måde, de beskriver de øvrige beboeres erhverv på, men en oprensning af de brugte betegnelser viser med al tydelighed, hvad der er sket i sognet siden 1830-erne og giver et ganske godt billede af dagliglivet i sognet:

Daglejer ved landbrug, kontrolassistent, fodermester, landbruger og bødker, slagter og landbruger, sypige, stryggerske, dameskrædderinde, strikker, bager og landbrug, tjenestekarl og brødkusk, smedemester, smedesvend, smedelærling, maskinfabrikant, maskinbygger, cykelmekaniker, møller, møllersvend, tømrrersvend, snedkersvend, lærer, forskolelærerinde, mejeribestyrer, undermejerist, mejerielev, brugsforeningsuddeler, passer telefon, passer mejeriudsalg, urmager, civilingeniør, tækkemand, vejmand, handelsmand [med] æg og fjerkræ, landhandler, arbejder ved kalkværk, aftægt, alderdomsunderstøttelse, fhv. værtshusholder [der] lever af formue.... Der er nu 510 mennesker i sognet.

går man folketællingerne i 1834 og 1911 igennem for de øvrige sognes vedkommende, ser man samme mønster. Den totale afhængighed af landbruget er brudt i de første årtier af 1900-tallet. Udviklingen i erhvervsmønsteret skal sammenholdes med den generelle udvikling, der er beskrevet foran i artiklen Landsbyerne sprænges. Den nye tid i landsognene er bogstavelig talt til at få øje på - med forskole, mejeri, brugsforening, telefoncentral og nye grundmurede huse i nye stilarter, hvor folk med formue og byerhverv slår sig ned. Mest tydeligt ses det naturligvis i småindustri- og stationsbyen på Havdrup Ulvemose, hvor vi finder stort set alle tænkelige erhverv repræsenteret og hvor den nye tids byggeskik er helt dominerende. Vi finder som venteligt træarbejdere, skotøjsarbejdere, bagersvende og en maltgører, en jernbaneassistent, et par landpostbude, kollonnearbejdere ved jernbanen, en cykelhandler, en fiskehandler, en urmager og en række andre handlende. Der er fart på, og folketallet i Havdrup sogn stiger i tiåret fra 1901 til 1911 med omkring 200 mennesker. I 1911 bor der i alt 882 personer i sognet. I 1834 havde der været 260.

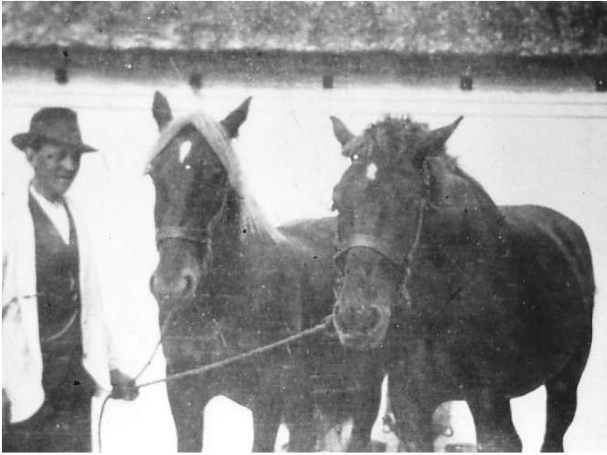
Her to af den nye tids arbejdspladser: Stigefabrik i Havdrup Stationsby ca. 1920 og kalkværket i Karlstrup ca. 1906

Det er bemærkelsesværdigt, at betegnelsen jordløs nu ved 1900-tallets begyndelse for længst er forsvundet. Siden jernalderen har det været helt afgørende for familiernes liv og levned, om husfaderen ejede jord, havde lejet eller fæstet jord eller ingen jord havde. Danmarkshistorien og lokalhistorien er befolket med storbønder og herremænd, med trælle, gårdsæder og fæstegårdmænd, med tyende, indsiddere, lejehusmænd og jordløse husmænd - og for dem alle gælder det, at ejerskab til jord eller mangel på samme bestemmer alt. At være jordløs var en forbandelse i de mange århundreder, hvor vi kan vide noget om de grupperinger af mennesker, der levede i vore sogne. De berømmede Landboreformer gav som nævnt ved udskiftningen mere eller mindre jord til nogle husmænd, men de mange jordløse - fx. de mange, vi fandt i Jersie i 1834 - kom ikke med i udviklingen og havde kun én mulighed: At søge arbejde året rundt hos en gårdmand på dennes betingelser. Folketællingen i 1911 siger os, at nu er den forbandelse brudt. Der er mange faguddannede håndværkere i sognene, og tidligere tiders jordløse er blevet arbejdsmænd og finder nu arbejde på kalkværker omkring Karlstrup, i småindustri og jernbane i Havdrup Ulvemosen og i andelsforetagender som mejerier og brugsforeninger. Der var naturligvis stadig folk, der finder sæsonbetonet arbejde i landbruget og i gårdmændenes tørvemoser, men også de er folk, der bestemmer selv og bor i egne huse. De mere fribytteragtige skaffer sig udkomme som fragtmænd, tækkemænd og brøndgravere eller slår sig igennem som handelsmænd. Jordeje var ikke mere det altafgørende.

Som det er nævnt i artiklen Landsbyerne sprænges finder vi i begyndelsen af 1800-tallet husmænd, der fik jord i Ulvemosen i Havdrup sogn, omkring Tværvejen i Solrød sogn og ved Jersie strand i det område, der kom til at hedde Torøgel Huse. I løbet af århundredet byggede husmændene her på deres jorde, så de ikke mere skulle dyrke jorden fra deres huse i de fjerntliggende landsbyer. En lov fra 1899 gav mulighed for statslån til oprettelse af nye husmandssteder, og det ses, at sognerådene gav tilladelse til optagelse af sådanne lån. Jorden blev udstykket fra gårdbrug og der fremkom enkelte nye husmandssteder på 8- 10 td. land, fx. langs Tykmoservejen. Det store lovkompleks fra 1919, der oprettede hele kolonier af statshusmandsbrug af herregårdsjord og præstegårdsjord - som de endnu ses fx. ved Spanager ved Ejby - fik ingen effekt i den nuværende Solrød kommune.

I de første årtier af 1900-tallet blev mange af husmandsstederne i Ulvemosen opslugt af stationsbybebyggelsen Havdrup, og de smalle strimler husmands jord vest og øst for Tværvejen blev sammenlagt til mindre - nu til villagrunde udstykkede - gårdbrug. De tilbageblevne husmænd kunne endnu i begyndelsen af 1960-erne leve af deres jordlodder, men det blev i stigende grad nødvendigt at supplere med indtægter for kørsel med mælk til mejeriet, job som reservepostbud og alle andre tænkelige job. Ved indgangen til 2000-tallet er husmændene og den særlige livsform på familiebrugene, også de mindre gårdbrug, helt forsvundne fra vore sogne.

Niels Olsen og hans heste ca. 1945. Niels Olsen overtog i 1905 et af husmandsstederne ved Tværvejen, og hans plejeforældre gik på aftægt på ejendommen. Han købte jord op og byggede stedet ud til et gårdbrug på godt 20

td. land. Han var en begavet, respekteret og betroet mand, medlem af sogneråd, menighedsråd, mejeribestyrelse og naturlig formand for flere foreninger. Her står han som repræsentant for en livsform, der var den dominerede i vore sogne indtil midten af 1900-tallet, hvor stordrift, mekanisering og industrialisering i landbruget brød igennem: En nu forsvunden livsform, der var karakteriseret af det tætte forhold mellem husstanden, jorden og dyrene

I begyndelsen af 1900-tallet skifter landsbyens huse karakter.

Husmænd og jordløse indsiddere havde boet i den gamle tids bindingsværkshuse, ofte århundredgamle stuehuse fra for længst udflyttede gårde. Den ny tids håndværkere og arbejdere - og en rentier i ny og næ - byggede huse af teglsten i forskellige stilarter

Huset her ligger endnu på Yderholmvej i Solrød landsby. Det blev senere stærkt udvidet, og i mange år var der slagterforretning på stedet. Billedet er fra o. 1910. I baggrunden til højre skimtes en længe fra gården Lisager - et glimt af den gamle tids byggeskik.

Her har vi på et de bedste billeder i Solrød Lokalkiv nogle af sognenes folk i deres dagligdag. Billedet viser tærskning på gården Frihedstoft i Jersie i 1914.

Maskineriet repræsenterer den nye tids begyndende mekanisering af landbruget. Det tilhører et lokalt oprettet tærskeselskab, der klarede tærskningen på et antal gårde på egnen. I baggrunden karle, piger, et par arbejdsmænd, der har fundet midlertidigt arbejde, og deres koner. Der skulle folk til at smide kornnegene op til manden, der stoppede i tærskværket. Den pressede halm skulle skaffes af vejen og de fyldte sække med kerner skulle bæres på loftet. Der var arbejde til mange mennesker i de dage, tærskningen stod på. På dette tidspunkt har gårdmanden ikke mere en husmand eller to stående vinteren igennem i loen og tærske med plejl.

Også husmændene laver egne tærskeselskaber. Det store udstyr flyttes rundt, og husmændene tager rundt og hjælper hinanden med tærskningen.

Tærskning efter dette mønster fandt sted langt op i 1950'erne, indtil mejetærskeren kom på banen. Blot blev den dampdrevne lokomobil senere afløst af elektrisk drevne motor.

Forrest på billedet står Peder Pedersen. Han var i 35 år fyrbøder ved tærskeselskabets lokomobil. Han ernærede sig også som brøndgraver, tækkemand og træskomand. Han dukker op igen nedenfor.

Børnene

Alle børn er nævnt ved navn og alder i folketællingerne. Familierne havde, som man kan tænke, mange børn. Det var ikke i 1800-tallet usædvanligt, at familien i en årrække blev forøget med et barn om året. Det gjaldt såvel gårdmænd som husmænd og jordløse. Og kirkebøgerne fortæller om mange dødfødte og tidligt døde børn. Næsten ingen familier gik fri.

I 1800-tallets begyndelse finder vi skole med en enlig lærer i alle fem landsbyer, og skolernes protokoller fortæller ganske meget om børnenes skolegang. De gik i skole i 7 år, så blev de konfirmerede og gik ud i samfundet. Ved mange af børnene står der "tjener hos" - og så navnet på en gårdmand. Det er husenes og indsiddernes børn, der tidligt er fæstet ud til arbejde på gårdene, og det fremgår tydeligt, at disse tjenestedrenge- og piger forsømmer skolen uhyre meget, langt mere end gårdmændenes egne børn. De vogter kvæg, væver hør, kører hestegang og laver alskens forfaldende arbejde. "Hendes Moder syg" står der tit i skoleprotokollen, når en husmands- eller indsidderpige har forsømt skolen. Og lærer Cappelen i Jersie kan finde på at notere i protokollen, når pigerne møder med bulne fingre af det meget arbejde. Husbonden holdt børnene hjemme fra skole, når der var vigtigt arbejde at gøre. I høsten og i pløjetiden kunne han lovligt holde børnene hjemme, og gjorde han det uden for de tilladte perioder, slap han med en lille bøde. I 1837 bestemmer skolekommissionen i Jersie, at gårdmændene ikke skal betale bøde for at holde børnene hjemme fra skole på grund af "den sildige Rughøst og det daarlige Vej" og året efter opkræver man ikke bøder, hvis husbond har beskæftiget "det skolepligtige Tyende" med "Markarbejde som Pløjning, Tørveskær og Vejfyldning". Man ser for sig indsidderens hvidhårede børn, der slæber rundt på dyngvåde rugneg og pukler i tørvemosen i alt slags vejr med bare ben i træskoene. Først omkring 1920 var det helt slut med skolepligtige tyendebørn. Det skal dog bemærkes, at langt op i 1900-tallet var der stadig mange konfirmerede børn, der efter at have forladt skolen kom ud at tjene, som det hed.

Særlig udsatte var forældreløse børn. Folketællingerne nævner mange plejebørn, og det var ikke usædvanligt, at sogneforstanderskabet eller sognerådet måtte udlicitere børn til lavestbydende. I 1855 giver forstanderskabet for Havdrup-Solrød sogne 17 rigsdaler årligt for pasningen af en pige på 10 år og 28 rigsdaler for at have en pige på tre år i pleje. Den 10-årige kunne arbejde og var således billig i drift! De to piger var ikke forældreløse, men forældrene hævdede, at de ikke kunne føde børnene.

Børnene gik langt op i tiden i skole hver anden dag. I Solrød fx. begyndte man først at gå i skole hver dag i 1948. Så sent som i 1972 blev undervisningspligten udvidet til 9 år, men allerede tidligere gik mange børn i de frivillige 8- 9. klasser eller i den realskoleafdeling, der blev etableret ved Solrød skole efter skoleloven af 1958. De store elever til disse klasser kom cyklende sommer og vinter fra Havdrup, Jersie og Kirke Skensved. Historien om sogdenes skoler og udviklingen hen imod den nuværende skoleordning med nye skoler, gymnasium og privatskoler i sidste halvdel af 1900-tallet skal ikke fortælles her. I korthed kan man sige, at i de to århundreder, denne artikel handler om, er børnenes tilværelse ændret radikalt fra en tilværelse som arbejdskraft til et liv som børn og skolebørn.

Men leget har børn naturligvis til alle tider. Indimellem det hårde arbejde har de været børn, og fantasien har haft frit løb, når kastanier blev til en flok kær eller der blev fægtet vildt med sværd af træ. Og selv små drenge, der vogtede gæs, kunne skære sig en pilefløjte. Det var ikke bedrøvelighed alt sammen, og børnene har naturligvis taget del i læjerne omkring alle de traditionelle festligheder i landsbysamfundet. De fastelavnsudklædte børn fra Solrød i 1949 er fine repræsentanter for den strøm af børn, der er gået gennem vore sogne i tidens løb.

Udklædningstøjet er ikke købt i BR. Børnene rendte ikke rundt med en mobiltelefon, og havde de en cykel, var den ikke med 10 gear!

Gamle og fattige

I den efterfølgende artikel Folket bestemmer beskrives fattigkommissionernes, sogneforstanderskabernes og sognerådernes beslutninger mht. til almisse og fattighjælp. Disse sager fylder, som det fremgår, ganske meget i protokollerne, men det er påfaldende, at antallet af folk, der var under stedsevarende forsorg, var mindre, end man måske skulle tro, og det store flertal af sager vedrører midlertidig hjælp. Dertil kommer, at der øjensynlig i samfundet har været et ikke lille klientel af omstrejfere, som sognene har søgt at holde fra dørene.

Et rørende udtryk for fattigdommen i 1850-erne støder man på i skoleprotokollen for Jersie skole, når læreren noterer, at en tiårig pige i sommeren 1852 har forsømt skolen, fordi hun har været "ude at bede om Brød". I 1850-erne var prisen på brødkorn usædvanlig høj, og det bragte mange folk, der balancerede på kanten af armod, ud i direkte sult. Pastor Friis i Havdrup foranstalter derfor i 1855 en indsamling af rug og får mølleren i Solrød til at male og bage. Der kommer i alt 156 rugbrød ud af anstrengelserne, og de uddeles til trængende i præstens to sogne.

I folketællingerne i Jersie i 1834 og i 1850 finder man Fattighuset. Begge år bor der to daglejerfamilier, mand, kone og to-tre børn. Desuden rummer huset plads til fire almisselemmer og tre enlige - i 1850 en enkemand, en forhenværende husar og en forhenværende trænkusk. I tællingen fra 1880 finder vi i Kr. Skensved et hus ejet af kommunen, og det bebos af en moder med børn, der modtager fattigunderstøttelse. Børnenes fader har øjensynlig forladt familien. Han arbejder i København, noteres det. I huset bor også to gamle folk, der nyder fattigunderstøttelse. I 1800-tallets folketællinger finder vi ikke fattighuse i de øvrige sogne. Måske har man villet undgå betegnelsen, men langt op i 1900-tallet fandtes i sognene såkaldte kommunehuse, hvor folk boede på lempelige lejevilkår. I Gl. Havdrup nedrev man det gamle kommunehus i Brøndstræde, i gamle dage kaldet Skidt- og Møgstræde, og opførte et nyt med stråtag i 1873. I huset blev der indrettet bolig for fire familier. Der var fælles ildsted, og et udhus med flere lokummer. Huset blev senere ombygget, så der boede to familier med børn og to enlige enker eller enkemænd.

I 1956 byggede Havdrup-Solrød sogneråd alderdomshjemmet Toftebo i Gl. Havdrup. Toftebo opfangede bl. a. de enlige ældre, der hidtil kun havde haft mulighed for at bo i kommunehusene. På dette tidspunkt var det også helt slut med at indgå aftægtskontrakter, der sikrede den ældre generation på gårde og husmandssteder forsørgelse og bolig hos den generation, der overtog ejendommene ved ejerskifte. Toftebo fungerede som plejehjem fra 1980-erne og blev i 2003 erstattet af et nyopført plejecenter, Christians Have, ved Jersie Strand. Hertil kommer, at lovgivningen i de sidste årtier af 1900-tallet har bevirket etablering af effektive hjemmeplejeordninger i Solrød kommune

Folk i dag

John Rene stilladsmont., Vestre Lagunevej 8 (SSt)	56 14 28 52	Klaus Nyhusvej 2 (Bjæ)	
John S Søbækvej 15 (Køg)	56 63 46 74	Klaus Lidemarksvej 51 (Her)	
John Vagn Engvangsvej 104 (Køg)	56 26 78 76	Knud zoneterap., Skovvej 8 (HaV)	
Johnny Holmevænget 6 (SSt)	56 14 81 08	Knud o.serg., Skovvej 14 (Tur)	
Johnny Funk Snogebækvej 35B, 1 (Køg)	56 66 03 55	Knud Tornegården 6 (Køg)	
Johnny Kjærsgaard Vestre Grootsevej 9 (SSt)	56 14 02 53	Knud smed, Diget 13 (Køg)	
Johnny Leif Astersvej 32, st (Køg)	56 66 10 58	Knud Bjernø Rønne Alle 3 (Kar)	
Jon afsp.pæd., Skrodsbjergvej 16 (Tur)	56 28 53 95	Knud E. træarb., Elverhøjvej 2 (Hår)	
Jürgen elektr., Lybækvænge 5 (Køg)	56 65 51 28	Knud Hjort Elleholmen 5, st (SSt)	
Jytte Elmelyparken 1B, 3 (SSt)	56 14 19 56	Knud Lynge Holmebækhus 208 (Her)	
Jytte Jersie Solvænge 19 (SSt)	56 14 46 14	Knudt mask.mest., Huginsvej 4 (Køg)	
Jytte Alsing sygehj., Kystvejen 298 (Str)	56 57 79 81	Korna Søndre Bæktoften 19 (SSt)	
Jytte Bahn Humlevej 14 (Køg)	56 65 34 97	Kristian Anker mælkeforhdl., Himlingøvej 5 (Hår)	
Jytte Lis, fru, Christians Torv 29 (SSt)	Hemmelig	Kristine Bag Haverne 26, st (Køg)	
Jørgen Christians Torv 124 (SSt)	56 14 21 80	Kurt tagdæk., Møllemarken 16 (Køg)	
Jørgen Langagerhuse 21 (Køg)	56 65 31 86	Kurt mur., Engvangsvej 38 (Køg)	
Jørgen, Den Lille Gade 11 (SSt)	Hemmelig	Kurt Vedbækvej 17 (Køg)	
Jørgen mask.fær., Ringstedvej 552 (Bjæ)	56 87 03 97	Kurt mek., Diget 14 (Køg)	
Jørgen Nylandsvej 173, 2 (Køg)	56 66 38 32	Kurt Karlemosevej 93, 1 (Køg)	
Jørgen taksator, Weyesvej 4 (Køg)	56 66 34 48	Kurt depotbest., Føtvej 5 (Køg)	
Jørgen edb-opr., Nørregade 42, 2 (Køg)	56 66 22 03	Kurt mur., Rubinvej 25 (Køg)	
Jørgen mask.arb., Grøndalsvænget 11 (Køg)	56 65 95 32	Kurt Hatting Hyldevej 18 (SSt)	
Jørgen Plougsvej 22 (Køg)	56 65 56 38	L Læskovvej 38 (Bjæ)	
Jørgen elektr., Brinken 232 (Str)	56 57 75 27	L Buch lær., Scheelsvej 1 (Her)	
Jørgen Lidemarksvej 51 (Her)	56 21 78 07	Laila Vestergade 44, st (Køg)	
Jørgen arb.md., Hårlev Bygade 18 (Hår)	56 28 65 34	Laila Francisca Buxbom Holmebækhus 101 (Her)	
Jørgen Engvangsvej 70 (Køg)	56 26 82 90	Lars Tryllevænget 6 (SSt)	
Jørgen Bryde arkit., Ørnevej 9 (Str)	56 57 74 88	Lars Kvistkovvej 7 (Bjæ)	
Jørgen E kont.ch., Lavendelvænget 6 (Køg)	56 65 33 16	Lars Tyreløkke 46 (HaV)	
		Lars Bohoftevej 13, 2 (Køg)	
		Lars Stevnsvej 66 (Køg)	
		Lars Birger Hovedgaden 15 (LSk)	
		Lars Bjarke Steensvej 15, st (Køg)	
		Lars Bo Egevej 78 (Bjæ)	
		Lars Nordlund Overdrevet 6 (LSk)	
		Lars Rørhu Vestre Strandvej 2A (SSt)	

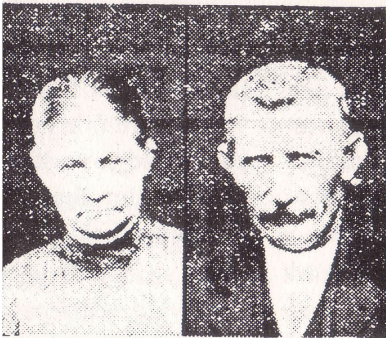
Det er svært på afstand at vurdere, i hvor høj grad ejerskab af jord eller mangel på samme i århundredernes løb har skabt en tilstand i landsbysamfundet, hvor nogen fælte sig som overklasse og andre som en nedvurderet underklasse.

Måske fælte man et vist fællesskab indtil landboreformerne omkring 1800. Gårdmændene var indtil da fæstere og sad ikke for fast på gårdene. Men gårdmændenes muligheder for selveje og den økonomiske udvikling - bl. a. muliggjort af andelsbevægelsens succes - gjorde i løbet af 1800-tallet gårdmandsstanden til en privilegeret stand, hvis opfattelse af egen betydning ikke var ringe. Endnu i 1950-erne sad gårdmænd for sig og arbejdsfolk for sig i Solrød forsamlingshus, siger et troværdigt udsagn fra tiden.

I telefonbogen har vi vor tids folk i sognene: Stilladsmøntør, afspændingspædagog, taksator, edb-operator, elektriker, arbejdsmand og arkitekt. Osv. Osv. Alle er nu stemmeberettigede og ligeværdige borgere og skattebetalere med egne husstande. Ingen trælle, gårdsæder, indsiddere, jordløse husmænd eller almisselemmer!

For ikke så længe siden

Lad os slutte med et par glimt af livet blandt folk for kun nogle årtier siden: Roskilde Tidendes lokalreferents artikel om et guldbryllup i Jersie i 1936 og et billede af deltagerne ved en gymnastikopvisning i Solrød forsamlingshus samme år. Fællesskabet i landsbysamfundene skal ikke romantiseres, men man kendte de andre i byen, og hvordan man end så på hinanden, så mødte man mand af huse, når noget var på færde. Og hvem ved: Måske var der et par sæt værdier, man dengang var fælles om og som kom op til overfladen ved særlige lejligheder...

Tækkemand Peder Pedersen
og Hustru.

Guldbryllup'et i Jersie.

I Anledning af Tækkemand Peter Petersen og Hustrus Guldbryllup i Gaar havde hele Jersie klædt sig i Festdragt. Flagene var hejst mange Steder, og der var rejst Æresport og hængt Guirlander fra Vejen ind til Guldbrudeparrets hyggelige Hjem.

Allerede Dagen før havde Ægteparret faaet den første og uden Tvivl den allermost kærkomne Hilsen til Festdagen — et Brev fra Sønnen i Amerika. Det er 34 Aar siden Sønnen rejste ud, og i de mange Aar har han ikke set sine Forældre. Nu driver han Fiskeri i Alaska. Hans Brev fortalte, at han har det godt.

Fra tidlig Morgen strømmede det ind med Blomster og andre Hilsener, og mange af Egnens Folk indfandt sig for at gratulere. Paa Beboernes Vegne overrakte Sogneraadformand P. M. Poulsen, Frihedstoft, og Chr. Thomsen det afholdte Ægtepar en Adresse med en smuk Pengegave, som glædede Guldbrudeparret meget. De takkede rørt for dette Bevis paa det gode Forhold mellem Hjemmet og Egnens Folk.

Pastor Otzen tog om Formiddagen Guldbrudeparret til Alters i Hjemmet. Fru Petersen er jo desværre ikke rask nok til at kunne færdes uden for Hjemmet. Venners og Families Hyldest varede Dagen igennem.

Kilder:

Folketællinger for Havdrup, Jersie, Kirke Skensved, Karlstrup og Solrød sogne. Solrød Lokalarkiv
Kirkebøger for Havdrup, Jersie, Kirke Skensved, Karlstrup og Solrød sogne. Solrød Lokalarkiv
Billedarkiv. Solrød Lokalarkiv
Skolekommissionsprotokol for Jersie- Kirke Skensved 1809-67. Landsarkivet for Sjælland
Registrant og bevaringsplan for Gl. Havdrup, 1987
Protokol for Havdrup/Skensved- Solrød Fattigkommission 1802- 53. Solrød kommune
Protokol for Jersie-Kirke Skensved sogneforstanderskab og sogneråd 1842- 90. Solrød kommune
Regnskaber og skrivelser vedr. Jersie- Kirke Skensved sogneråd 1881-1929. Solrød kommune
Protokol for Jersie- Kirke Skensved sogneråd 1891- 1916. Solrød kommune
Protokol for Havdrup- Solrød sogneforstanderskab 1852- 70. Solrød kommune
Kopibog for Havdrup- Solrød sogneråd 1869- 1920. Solrød kommune
Protokol for Havdrup- Solrød sogneråd 1902- 20. Solrød kommune
Notat efter samtale med Jens Kristiansen, 1983
Haarsted, P.: Sogneforstanderskabet. i: Havdrup- Solrød, Træk af to sognes historie. 2. oplag , 1982
Roskilde Tidende 19. og 21. marts 1936
Sterm, S.: Statistisk-topografisk Beskrivelse af Københavns Amt, 1836
Danmarks Historie, bd. 11. Af Roar Skovmand. Politikens forlag, 1964